

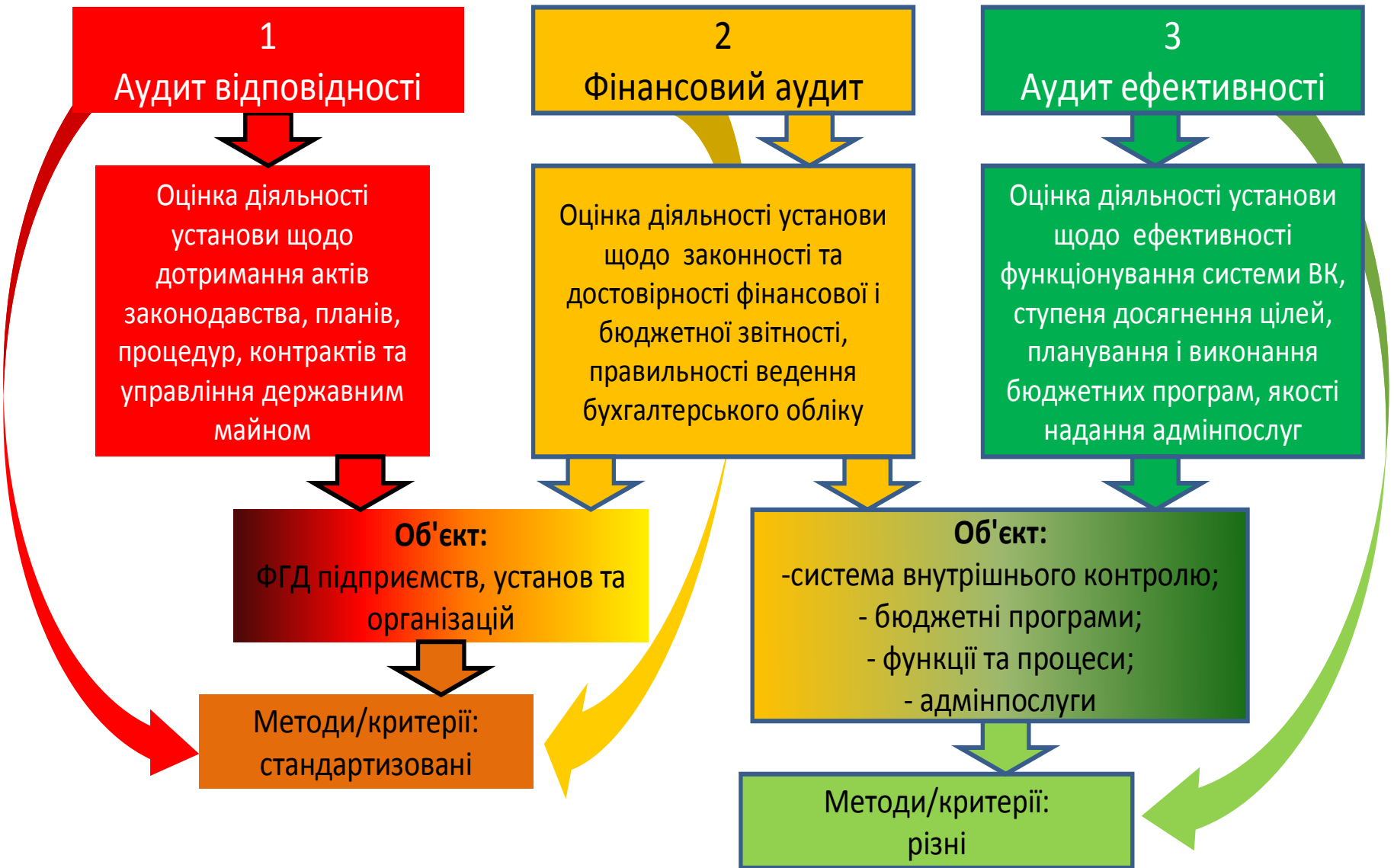
Презентація методичного посібника з внутрішнього фінансового аудиту.

Основи фінансового аудиту / аудиторський підхід

тренінг з внутрішнього фінансового аудиту для
внутрішніх аудиторів центральних органів
виконавчої влади

01 листопада 2017 року

НАПРЯМИ ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

Класичні основи фінансового аудиту передбачають
забезпечення його двох ключових цілей:

- надати аудиторський висновок (гарантії)
з приводу законності, достовірності та
справедливості фінансової звітності
установи
- протестувати надійність (ефективність та
результативність) заходів контролю, які
застосовуються у досліджуваному процесі

У фокусі ревізії

- правильність виконання та результат окремих трансакцій

У фокусі фінансового аудиту

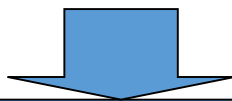

- фінансовий процес, включаючи імплементовані у ньому системні заходи контролю

Фінансовий аудит:

- фінансові процеси (механізми контролю в них);
- фінансові операції;
- бухгалтерський облік та звітність

ФІНАНСОВІ ПРОЦЕСИ

Притаманні кожній установі:

- Нарахування заробітної плати;
- Відрядження;
- Державні закупівлі, тощо

Специфічні:

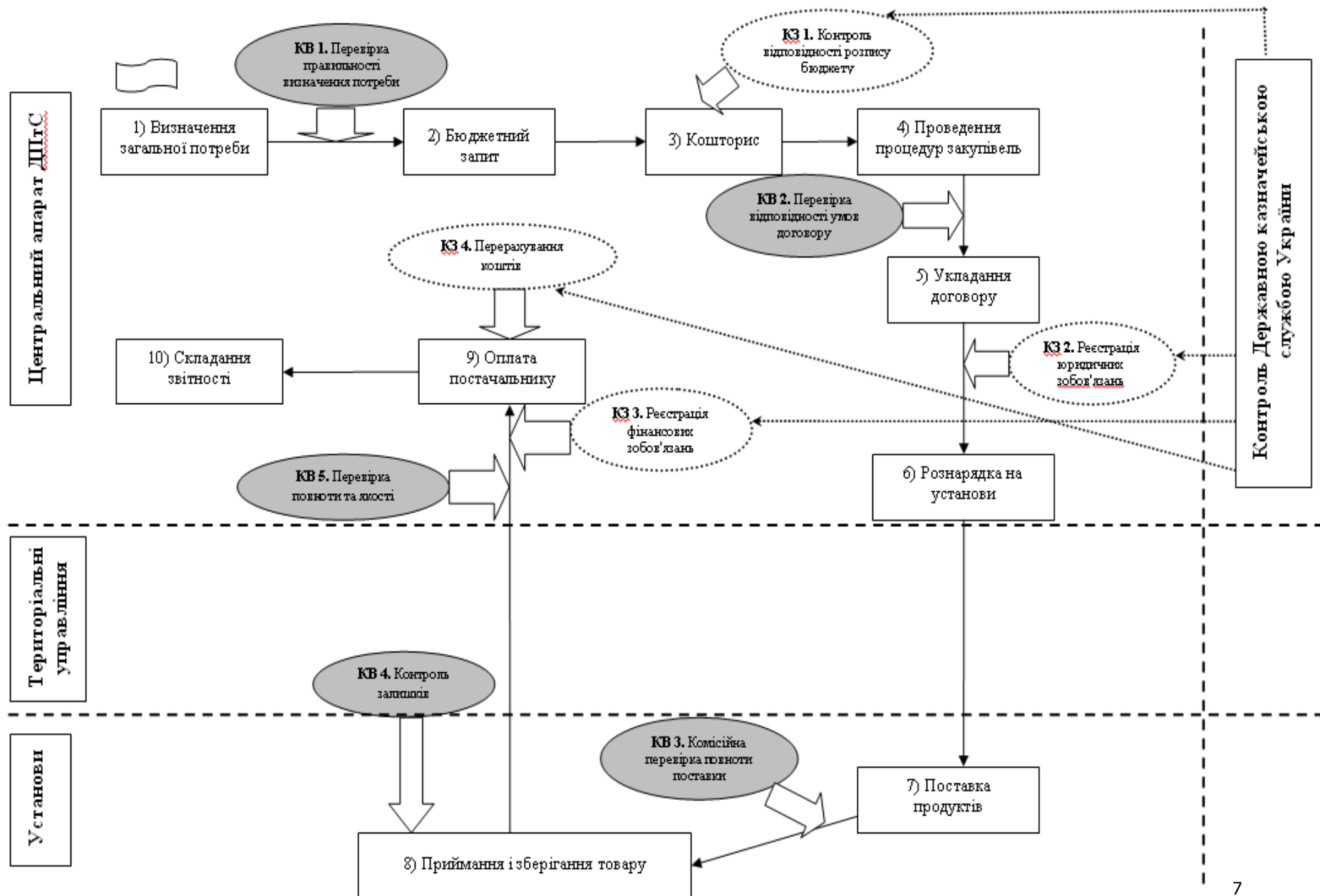
- Фінансове забезпечення харчування ув'язнених;
- Нарахування та виплата житлово-комунальних субсидій, тощо

Об'єкт дослідження пілотного проекту:

- процес фінансового забезпечення та формування фінансової звітності за результатами проведених господарських операцій щодо централізованого забезпечення харчування осіб, які тримаються в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України.

Блок-схема фінансових потоків у процесі централізованого забезпечення харчування осіб, які тримаються в установах виконання покарань і слідчих ізоляторів

Заходи зовнішнього і внутрішнього контролю

I. КВ – контроль внутрішній (з боку структурних підрозділів та територіальних управлінь Державної пенітенціарної служби України):

- **КВ 1.** – перевірка правильності визначення потреби, яка передбачає здійснення Департаментом фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку аналізу обґрунтованості потреби в продуктах харчування з урахуванням чисельності засуджених та норм забезпеченням продовольством.
- **КВ 2.** – перевірка відповідності умов договору, яка базується на перевірці дотримання строків укладання договорів; зіставленні умов договорів про закупівлю з проектом договору або основними умовами договору про закупівлю, які надано переможцем процедури закупівлі у пропозиції конкурсних торгів (ціновій пропозиції); перевірці умов договору про закупівлю вимогам чинного законодавства, зокрема, наявності всіх істотних умов відповідно до визначеного типу договору (купівлі-продажу, оренди, підряду тощо).
- **КВ 3.** – комісійна перевірка повноти поставки продуктів харчування, зокрема їх наявності, відповідності вимогам державних стандартів та технічних умов.
- **КВ 4.** – контроль залишків, який передбачає щотижневий контроль залишків продуктів харчування на складі установ, який проводиться Відділом ресурсного забезпечення територіальних управлінь ДПтС.
- **КВ 5.** – перевірка повноти та якості, під час якої Відділом продовольчого забезпечення Управління ресурсного забезпечення ДПтС здійснюється перевірка повноти та якості складання актів прийому-передачі і накладних на поставку товарів.

II. КЗ – контроль зовнішній (з боку органів Державної казначейської служби України):

- **КЗ 1.** – здійснення контролю за відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету відповідно до ст. 112 Бюджетного кодексу України.
- **КЗ 2. і КЗ 3.** – реєстрація юридичних та фінансових зобов'язань, під час такої реєстрації органи Казначейства звіряють поданий розпорядником Реєстр та підтвердні документи на предмет відповідності даних, включених до Реєстру.
- **КЗ 4.** – перерахування коштів органами Казначейства на підставі платіжних доручень, поданих разом із підтвердними документами (договорами, накладними, актами приймання-передачі тощо).

Базові аспекти фінансового аудиту

- Рівень гарантії
- Рівень матеріальності
- Критерії аудиторського висновку

- ***Рівень гарантії*** стосується достовірності аудиторського висновку. Це – достатній рівень упевненості у тому, що звітність не містить істотних помилок, який гарантує аудитор.
- ***Аудиторський ризик*** означає ризик, який внутрішній аудитор бере на себе в частині надання неправильного висновку або думки.
- У країнах Європи зазвичай ***рівень гарантії*** складає **95 %**, а ***аудиторський ризик*** відповідно $100 \% - 95 \% = 5 \%$.

- ***Рівень матеріальності*** - прийнятний (допустимий) рівень помилок, невідповідностей або неточностей.

Чим **вищий** рівень **матеріальності**, тим **менша** **кількість трансакцій**, що підлягатимуть перевірці та відповідно аудиторських процедур.

Групи критеріїв для надання аудиторського висновку:

- якщо фінансова звітність містить помилки (аналізується їх рівень в обсязі (сукупності), покритих аудиторською вибіркою трансакцій):

помилки $< 1\%$ - безумовно позитивний висновок

помилки $> 1\%$, але $< 3\%$ - умовно-позитивний висновок

помилки $> 3\%$ - негативний висновок

- якщо фінансова звітність містить невизначеність – відсутність повної інформації щодо підтвердження / спростування достовірності окремих операцій (аналізується їх рівень в обсязі, покритих аудиторською вибіркою трансакцій):

невизначеність $< 3\%$ - безумовно позитивний висновок

невизначеність $> 3\%$, але $< 10\%$ - умовно-позитивний висновок

невизначеність $> 10\%$ - відмова від висновку

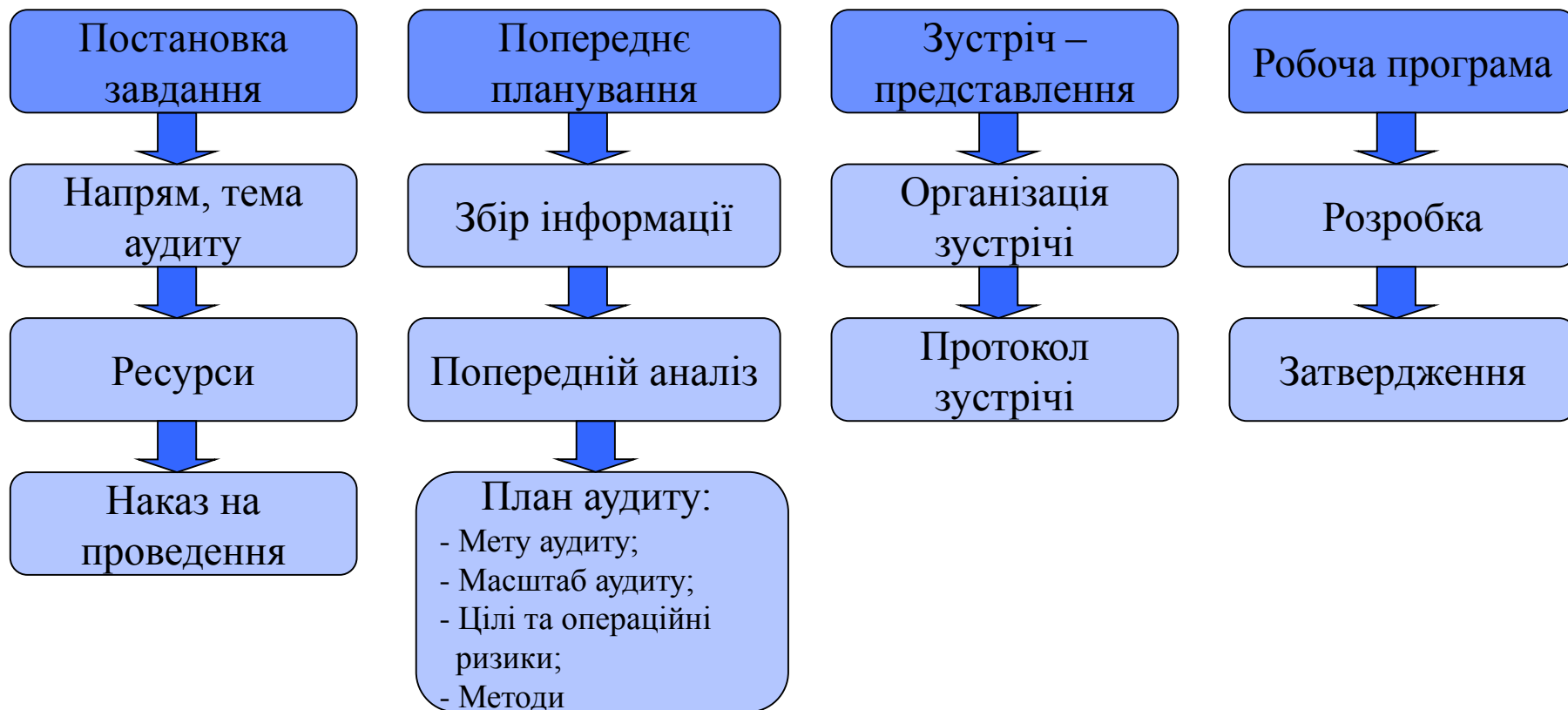

Етапи аудиторського циклу

Кроки проведення попереднього дослідження та планування аудиту

Напрями планування аудиторського дослідження

I. Методологічне планування передбачає визначення:

- цілей і питань аудиту;
- меж та обмежень;
- можливих методів дослідження та критеріїв оцінки, обсягів аудиторських прийомів і процедур (у т. ч. аудиторської вибірки, характерної для фінансових аудитів).

II. Адміністративне планування включає організаційні складові процесу проведення дослідження, зокрема:

- максимально об'єктивно та із врахуванням початкових обмежень розрахувати планові трудові витрати;
- уточнити / остаточно визначити склад аудиторської групи, який повинен відповідати характеру і ступеню складності внутрішнього аудиту та його окремих завдань, а також враховувати початкові обмеження у термінах і трудових ресурсах (у т.ч. необхідність залучення до складу групи експертів з інших підрозділів, установ);
- чітко розподілити завдання та обсяги робіт між членами аудиторської групи та ознайомити членів групи з таким розподілом;
- визначити послідовність і терміни виконання робіт;
- скласти проект програми аудиту.

Крок 1. Постановка завдання

На цьому етапі необхідно визначити:

- напрям аудиту та тему дослідження;
- мету аудиту та очікувані результати;
- об'єкт аудиту (за потреби пріоритетні фокуси в межах об'єкта);
- окремі ключові початкові обмеження (або межі) аудиту, наприклад, термін проведення дослідження та період, що буде охоплений аудитом;
- **особливо актуально для фінансових аудитів (!) – рівень гарантії та матеріальність;**
- склад аудиторської групи та інші ресурси (обов'язково **керівник**), необхідні для проведення дослідження (наприклад, обсяг необхідних для відрядження коштів).

Крок 2. Попереднє планування дослідження

Базовими аспектами аудиту, що в подальшому формують основу програми аудиту, і підлягають визначенню на цьому кроці є:

- конкретизація **цілей** та уточнення об'єкта аудиту;
- визначення меж та обмежень аудиту;
- визначення основних питань / підпитань аудиту;
- визначення основних методів та процедур проведення дослідження;
- **(особливо важливо для фінансового аудиту!) визначення технік та розміру аудиторської вибірки;**
- (якщо є потреба) критерії аудиту, які будуть застосовуватися;
- встановлення послідовності та термінів виконання робіт (включаючи підготовку проекту аудиторського звіту);
- розподіл обов'язків в межах аудиторської групи.

Кроки 3 та 4

3. Установча зустріч

4. Підготовка програми аудиту

Програма внутрішнього аудиту визначає:

- напрям внутрішнього аудиту;
- цілі внутрішнього аудиту;
- підставу для проведення внутрішнього аудиту;
- період, що охоплюється внутрішнім аудитом;
- термін проведення внутрішнього аудиту;
- початкові обмеження щодо проведення внутрішнього аудиту;
- питання, що підлягають дослідженню з урахуванням оцінки ризиків;
- обсяг аудиторських прийомів і процедур за кожним фактором ризику;
- послідовність і терміни виконання робіт;
- склад аудиторської групи;
- планові трудові витрати.

Чому в основі фінансових аудитів – аудиторська вибірка?

- вибіркова перевірка означає проведення аудиторських процедур стосовно менш ніж 100 % сукупності даних, що підлягають дослідженню. Водночас отримані результати можна екстраполювати на всю сукупність даних.*
- Репрезентативна вибірка

Основні техніки аудиторської вибірки

Статистична вибірка

Арифметична вибірка

Вибірка за грошовою
одиницею

Інші види

Нестатистична вибірка

Вибірка випадковим
чином

Вибірка на основі
професійного
судження

Інші види

Для проведення вибірки ефективним і результативним способом внутрішній аудитор на етапі попереднього дослідження має ретельно проаналізувати та оцінити матеріальність і ризику. Разом з цим на етапі планування аудиторської вибірки надзвичайно важливою є оцінка ризиків із використанням Моделі аудиторського ризику:

$$AR = IR * CR * DR$$

Аудиторський ризик (AR) = Притаманний/властивий ризик (IR) * Ризик контролю (CR) * Ризик невиявлення (DR)

- ***Притаманний ризик (IR)*** – ризик, що помилку буде допущено, незалежно від наявних заходів контролю. Аспекти, які впливають на притаманний ризик: кваліфікація персоналу, складність правил, заходи керівництва за результатами аудиту
- ***Ризик контролю (CR)*** – ризик того, що контрольні заходи будуть не в змозі своєчасно запобігти або виявити матеріальні відхилення і, таким чином, є неефективними
- ***Ризик невиявлення (DR)*** – ризик, що суттєві (основні) тести аудитора, в тому числі вибірка, не виявлять помилку

Фактори, на які слід звернути увагу при проведенні попередньої оцінки ризиків:

- цілі і завдання напряду діяльності установи, який буде об'єктом аудиту;
- нормативно-правові акти, плани, процедури, які можуть впливати на діяльність, що буде досліджуватися під час внутрішнього аудиту;
- організаційну інформацію про таку діяльність (ключові працівники, організаційні зміни в установі тощо);
- інформація про бюджет, результати діяльності фінансові показники;
- матеріали попередніх внутрішніх аудитів;
- звіти зовнішніх контролюючих органів.

Методи та джерела збору даних

Методи та інструменти	Джерела отримання інформації
<ul style="list-style-type: none"> a) аналітичний контроль; b) тестування систем контролю; c) документальна перевірка; d) вибірка; e) фактична перевірка, обстеження, спостереження, перевірка на місці; f) опис процесів (побудова блок-схем); g) повна перевірка (відповідності) процесу; h) опитувальники /анкетування; i) інтерв'ю персоналу об'єкта аудиту / залучених третіх сторін; j) вивчення нормативно-правової бази, інших документів; k) спеціальна перевірка, лабораторна / експертна оцінка.	<ul style="list-style-type: none"> a) правові та нормативні акти, внутрішні інструкції об'єкта аудиту; b) положення про організацію, організаційна структура; c) проекти планів заходів, звітів, статистичних даних, протоколів; d) дані первинних документів і звітів, у яких відображена основна інформація про процеси та операції; e) звіти, документи, облікові реєстри та інша інформація про трансакції / фінансові процеси; f) фінансова, бюджетна, статистична, податкова звітність; g) матеріали внутрішніх та зовнішніх контрольних заходів; h) дані, отримані за результатами експертних перевірок, лабораторних аналізів, контрольних замірів тощо; i) зовнішня інформація (газетні статті, публікації); j) інші документи, матеріали та інформація.

Основні характеристики аудиторських доказів

Аудитори повинні
отримати відповідні,
надійні докази, достатні
для того, щоб
сформулювати належні
висновки.

Методи і процедури проведення дослідження та подальшого аналізу зібраних даних напряму залежать від типу аудиторського висновку, який передбачений аудитом в залежності від його напряму, теми та цілей.

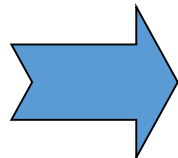
Типи аудиторських висновків

ВИСНОВКИ

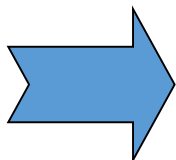
- **Оціночний висновок**

Фінансовий аудит:

- *Достовірність звітності*
- *Встановлені критерії*

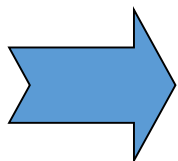
- **Висновок**

Аудит ефективності, ІТ-аудит, фінансовий аудит:

- *Взаємозв'язок між проблемами і їх причинами*
- *Критерії визначаються*

- **Фактичні знахідки**

Частина доказової бази – основа для
ВИСНОВКІВ

ДОКАЗОВА БАЗА

Оціночний висновок

*Аудиторський висновок
Фактичні знахідки*

Стандартизована:

- Документальна і фактична перевірка;
- Аудиторська вибірка

Нестандартизована:

- Багато методів та інструментів;
- “Тріангуляція”

АНАЛІЗ

- Відповідно до встановлених критеріїв

- Відповідно до визначених критеріїв

Структура аудиторського звіту

- Структура аудиту (Зміст).
- Резюме.
- Вступ.
- Фонова інформація.
- Причини проведення аудиту.
- Опис об'єкта аудиту.
- Результати аудиту.
- Аудиторські висновки (знахідки).
- Рекомендації.
- Додатки.

Послідовність підготовки аудиторського звіту

Аудиторські звіти повинні бути:

- ❑ **Точними** (звіти не містять помилок та викривлень та відповідають викладеним у них фактам);
- ❑ **Об'єктивними** (звіти є справедливими і неупередженими та базуються на оцінці усіх відповідних фактів та обставин);
- ❑ **Чіткими** (звіти легко зрозумілі та логічні, не містять непотрібної технічної термінології та надають всю суттєву інформацію);
- ❑ **Стислими** (звіти містять інформацію по суті та виключають непотрібні уточнення, надмірну деталізацію, зайву інформацію);
- ❑ **Конструктивними** (звіти допомагають удосконалити діяльність організації, де це необхідно);
- ❑ **Вичерпними** (звіти не пропускають нічого важливого для цільової аудиторії та включають усю значущу інформацію для підтвердження висновків і рекомендацій);
- ❑ **Своєчасними** (звіти є доречними та доцільними та дають змогу керівництву своєчасно вживати відповідні коригуючі заходи).

Мета аудиторських рекомендацій

Метою аудиторських рекомендацій є удосконалення досліджених аспектів діяльності об'єкта аудиту, яке дозволить **уникнути невідповідності** між *існуючою* в діяльності об'єкта аудиту ситуацією (яка підтверджується аудиторськими знахідками) та *бажаною* ситуацією *коли заходи контролю покривають залишкові ризики та досягають цілі*

Аудиторські рекомендації

- Чи достатньо **конкретні** рекомендації і об'єкт аудиту розуміє що має робити?
- Чи можна їх **моніторити**?
- Чи вони **чіткі** та **раціональні**?
- Чи вони **корисні**?
- **!!!!** Чи можна їх **реалізувати**?
- Чи сформульовані рекомендації **важливі**?

Рекомендації

1. Проблема

2. Причина

3. Механізми контролю

- терміни;
- виконавці.

Рекомендації

Вимоги

4. Очікуваний ефект

5. Моніторинг

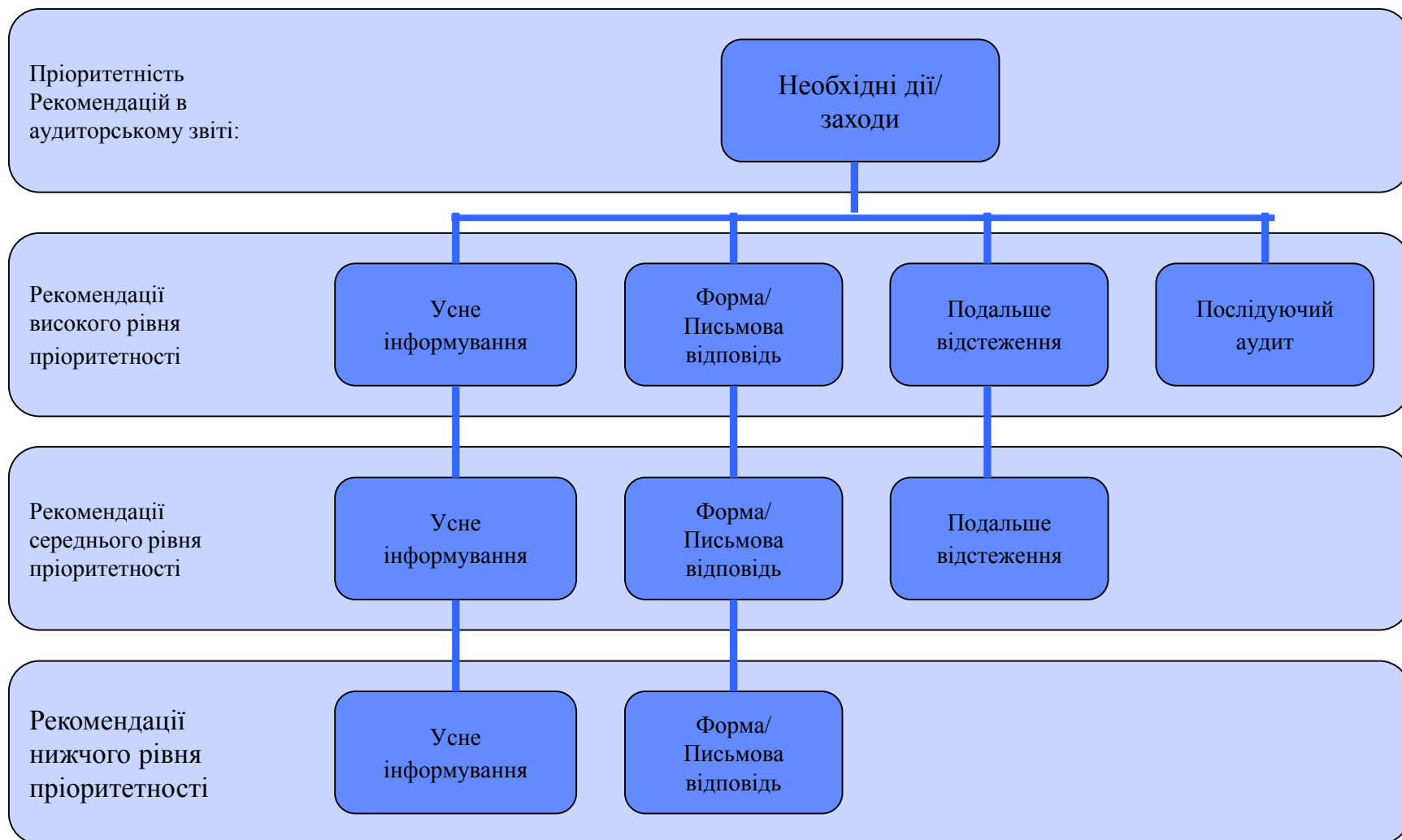

Результатом внутрішнього аудиту та відповідно головним критерієм його оцінки є "додаткова цінність", яку отримує установа за результатами впровадження аудиторських рекомендацій. Саме тому логічним та остаточним завершенням внутрішнього аудиту є етап відстеження результатів впровадження аудиторських рекомендацій.

Взаємозв'язок між пріоритезацією рекомендацій та їх відстеженням

Цілі відстеження аудиторських рекомендацій:

- підвищення результативності аудиторських звітів;
- стимулювання осіб, відповідальних за реалізацію визначених заходів, до практичного впровадження розроблених рекомендацій;
- оцінка діяльності аудиторської групи;
- стимулювання ініціативи до навчання та розвитку, оскільки розроблення та практична реалізація заходів із відстеження впровадження рекомендацій сприяють підвищенню фахового рівня та набуттю практичного досвіду.

Методичний посібник з внутрішнього фінансового аудиту, розміщений на офіційному сайті Міністерства фінансів України

(<https://minfin.gov.ua/news/view/metodychni-posibnyky-shchododfvk?category=aspekti-roboti&subcategory=derzhavnyi-vnutrishnii-finansovy-i-kontrol>)

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ